O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI

ZAMONAVIY INNOVATSION TADQIQOTLARNING DOLZARB MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI: YECHIMLAR VA ISTIQBOLLAR

mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami

(2024-yil 17-18-may)

(2-qism)

JIZZAX-2024

“Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar” mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami – Jizzax: O‘zMU Jizzax filiali, 2024-yil 17-18-may. 461-bet.

Respublika miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari sohasidagi innovatsion tadqiqotlar aks etgan.

Globallashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur’atlar bilan rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e’tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarni qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma’ruza tezislari to‘plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo‘nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o‘qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas’ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., PhD. O‘ralov A.I.

Tahrir hay’ati a’zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., b.f.f.d. (PhD) O‘ralov A.I., t.f.f.d.(PhD), dotsent Abdumalikov A.A., t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), dots. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d.(PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dotsent Alibayev S.X., p.f.f.d. (PhD) Halimov O‘.H., p.f.f.d.(PhD), dotsent Karshiyev A.A., f.f.f.d.(PhD), dotsent Sindorov L.K., t.f.f.d. (PhD), dotsent Nasirov B.U., b.f.f.d. (PhD), dotsent Mustafaqulov M.A., f.f.f.d. (PhD) Alibekov D.A.., f-m.f.f.d. (PhD) Sharipov X.F., ps.f.f.d.(PhD) Norbekova B.Sh., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Qayumov O.A., Jo‘rayev M.M.

Mazkur to‘plamga kiritilgan ma’ruza tezislarining mazmuni, undagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlarning to‘g‘riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o‘zlari mas’uldirlar.

4. Osipov G. S. Artificial intelligence: the state of research and a look into the future // Russian Association of Artificial Intelligence. URL: http://www.raai.org/about/persons/osipov/pages/ai/ai.html (date of access: 03/04/2024)
5. Schroer A. Artificial Intelligence // Built In. URL: https://builtin.com/artificial-intelligence (date of application: 03/04/2024)

TA’LIM TIZIMIDAGI RIVOJANISHLAR VA STRATEGIYALAR

p.f.f.d., dots. Zaripova Dilnoza Anvarovna
Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
Yakubova Diloromxon Murodjon qizi
Toshkent axborot texnologiyalari universiteti talabasi
zaripovada85@gmail.com

Annotatsiya: Hozirgi kunda yurtimizda ta’lim tizimini rivojlantirishga va uni yangi bosqichga olib chiqishga yanada katta e’tibor qaratilmoqda. Buni birgini ta’lim tizimidagi islohatlar uchun ajratilgan davlat budjetidan mablag’larning sarfida ham o’sishni ko’rishimiz mumkin. Maqolada davlatimizda ta’lim sohasida amalga oshirilayotgan islohatlar haqida ma’lumotlar berib o’tilgan.

Kalit so‘zlar: Strategiya, rivojlanishlar, uzluksiz ta’lim, O’rta ta’lim, Oliy ta’lim.

O‘zbekistonda so‘nggi yillar davomida Harakatlar strategiyasi va uning mantiqiy davomi hisoblanmish Taraqqiyot strategiyasi doirasida, rivojlangan davlatlar kabi uzluksiz ta’lim tizimini dooimiy rivojlantirib borish, sifatli ta’lim-tarbiya berish, malakali kadrlarni tayyorlash bo‘yicha sezilarli islohotlar amalga oshirildi.

Ushbu islohotlar uchun davlat budjetidan xarajatlar so‘nggi 6 yilda 4,3 baravarga oshirildi, maktabgacha ta’lim tashkilotlari soni 2016-yildagi 5 211 tadan 2021-yilga kelib 19 316 taga, maktablar soni 9 719 tadan 10 289 taga yetkazildi, 11 yillik majburiy maktab ta’limi qayta tiklandi, maktab o‘qituvchilarining ish yuklamasi maqbullashtirildi va majburiy mehnatga barham berildi. Ta’lim sohasi vakillarining oylik maoshi qariyb 4 baravarga oshirildi, OTM soni 70 tadan 191 taga yetkazildi, oliy ta’limdan keyingi ta’limning ikki pog‘onali tayanch doktorantura (PhD) va doktorantura (Doctor of Science) tizimi joriy etildi.

Ta’lim sohasidagi islohotlar natijasida maktabgacha ta’lim bilan qamrov darajasi 27,7 foizdan 67 foizga, maktablardagi malakali oliy ma’lumotli o‘qituvchilar ulushi 81,8 foizdan 87,8 foizga, yoshlarni oliy ta’lim bilan qamrov darajasi 9 foizdan 38 foizga yetkazildi[1].

Sohada islohotlarni izchil davom ettirish maqsadida 2026-yilga qadar Taraqqiyot strategiyasi doirasida maktabgacha ta’limda qamrov darajasini hozirgi 67 foizdan 80 foizga yetkazish, 7 mingdan ziyod yangi nodavlat MTTlarni tashkil etish, xalq ta’limi tizimida qo‘shimcha 1,2 million o‘quvchi o‘rnini yaratish,

Qoraqalpog‘iston Respublikasi va Xorazm viloyatining boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun bepul ovqatlanish bo‘yicha yo‘lga qo‘yilgan ijobiy amaliyotni 2023/2024 o‘quv yilidan qolgan barcha viloyatlar va Toshkent shahri maktablarida ham joriy etish ko‘zda tutildi. Shuningdek, oliy ta’limda qamrov darajasini 50 foizga, nodavlat OTMlar sonini kamida 50 taga yetkazish belgilab olindi[2].

Yuqorida keltirilgan islohotlarni yanada mustahkamlash va doimiy bo‘lishini ta’minlash, konstitutsiyaviy qonunchilikda yoshlarning uzluksiz ta’lim olishga bo‘lgan imkoniyatlarini mustahkamlashni taqozo etmoqda.

Shuni inobatga olgan holda, yangilanayotgan Konstitutsiyada ilk marotaba bog‘cha yoshidagi bolalarning ta’lim va tarbiyasi sohasidagi davlat kafolatining joriy etilishi, bolaning o‘rta ta’lim olishi majburiyligi va davlat tomonidan bepul ta’minlanishi, fuqarolar davlat ta’lim tashkilotlarida tanlov asosida davlat hisobidan oliy ma’lumot olishi kabi qo‘shimchalar bilan to‘ldirilmoqda.

Ta’lim sohasida davlatning alohida majburiyatlari sifatida imkoniyati cheklangan bolalarning sifatli ta’lim olish imkoniyatlarini kengaytirishga qaratilgan aniq mexanizmlari nazarda tutilgan bo‘lib, ta’lim tashkilotlarida alohida ta’lim ehtiyojlariga ega bo‘lgan bolalar uchun inklyuziv ta’lim va tarbiya ta’minlanishi haqida ijtimoiy norma kiritilmoqda[3].

Yuqoridagi islohotlarni amalga oshirish uchun ta’lim berish sifatiga e’tibor berish va ushbu sohada ishlashning jozibadorligini doimiy ravishda oshirishib borish zarur. Zero, millat va xalqning rivoji, uning intellektual salohiyatini oshirish o‘qituvchilar faoliyatiga bog‘liq. O‘qituvchi ilm-fan sirlari, ma’naviy va madaniy merosni yoshlarga yetkazishda muhim bo‘g‘in hisoblanadi. Demak, o‘qituvchilarga o‘zlarining salohiyatini to‘liq namoyon etishlari uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish, ularni ijtimoiy, huquqiy, moddiy qo‘llab-quvvatlash darkor.

Shu bois, Konstitutsiyaga o‘qituvchining jamiyatdagi maqomiga bag‘ishlangan alohida modda kiritilmoqda. O‘zbekistonda o‘qituvchining mehnati jamiyat va davlatni rivojlantirish, sog‘lom, barkamol avlodni shakllantirish hamda tarbiyalash, xalqning ma’naviy va madaniy salohiyatini saqlash hamda boyitishning asosi sifatida e’tirof etilishi mustahkamlanmoqda. Davlatning o‘qituvchilar sha’ni va qadr-qimmatini himoya qilishi, ularning ijtimoiy va moddiy farovonligi, kasbiy jihatdan o‘sishi to‘g‘risida g‘amxo‘rlik qilishi nazarda tutilmoqda.

O‘z navbatida, mazkur yangilik mamlakatda faoliyat yuritayotgan 685 mingdan ortiq pedagogning ijtimoiy mavqeini mustahkamlash, ularni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlanishini kuchaytirish va kasbiy o‘sishini ta’minlash imkoniyatini yaratadi.

Xulosa shuki, inson kapitali sifatini oshirmasdan turib, keyingi iqtisodiy o‘sishni ta’minlash qiyin kechadi. Shu bois, zarur kuch va resurslarni ta’lim sifatini oshirishga, malakali kadrlar tayyorlashga yo‘naltirish nafaqat bugun, balki ertaning ham ustuvor vazifasiga aylanmoqda.

Shu boisdan ham, har bir mamlakat erkin va farovon jamiyat qurishga intilar ekan, bu yo‘ldagi ulug‘vor maqsad va vazifalarini, avvalo o‘z Konstitutsiyasida mustahkamlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. https://strategiya.uz
2. Mo‘minov, T. (2020). O‘zbekistonda ta’lim islohotlari: hozirgi holati va istiqbollari. Markaziy Osiyo dasturi, Jorj Vashington universiteti.
3. Rashidov, F. va To‘raev, B. (2021). O‘zbekistonda oliy ta’lim islohotlari: yutuq va muammolar. Toshkent: O‘zbekiston Milliy universiteti matbuoti.

TA’LIM TIZIMIDA SIFATLI TA’LIMNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR

p.f.f.d., dots. Zaripova Dilnoza Anvarovna
Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
Ummatova Nilufar Baxodir qizi
Toshkent axborot texnologiyalari universiteti talabasi
nilufarummatova6@gmail.com

Annotatsiya: Bu maqola O‘zbekiston ta’lim tizimini rivojlantirishning strategik maqsadlari va vazifalarini tahlil qiladi. Texnologik integratsiya va innovatsion texnologiyalardan foydalanish ta'lim tizimini samarali o'sish uchun zarurdir. Maqolada ta'limning yuqori sifatini ta'minlash uchun kadrlar tayyorlash tizimining isloh qilinishi va huquqiy asoslarining yaratilishi to'g'risida ma'lumotlar keltirildi.

Kalit so‘zlar: ta’lim, integratsiya, strategiya, texnologiya, innovatsion, muassasa, mutaxassis, masofaviy ta’lim.

Bugungi kunda O’zbekistonda ta’lim tizimini rivojlantirishning strategik maqsad va vazifalarini amalga oshirishishda bir necha qiyinchilik va to’siqlarga duch kelmoqda. O`zbekistonda demokratik huquqiy davlat va adolatli fuqarolik jamiyatini qurish yo`lida jadal harakat qilib borayotganligi uchun kadrlar tayyorlash tizimi tubdan isloh qilinmoqda va ta’lim ustuvorligini ta’minlash uchun ta’lim to’g’risida qonunlar ishlab chiqilmoqda. Bugungi dunyoda texnologiyalar juda ham tez rivojlanmoqda va shu o’zgarishlarga mos ravishda ta’lim tizimi ham integratsiya qilinishi kerak. Ta’lim jarayonida o’qituvchilar va o’quvchilar uchun innovatsion texnologiyalardan foydalanishni joriy etish, onlayn ta’lim vositalarini qulaylashtirish va ta’lim platformalarini rivojlantirib borish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan bir qatorda ta’lim tizimda shaxsiy ta’limga ham e’tibor berilishi va o’quvchilarning qiziqishlari ham inobatga olinishi kerak.

O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim muassasalarida ta’lim tizimini takomillashtirish orqali har tomonlama yetuk, mustaqil fikrlaydigan, tashabbuskor, ishlab chiqarish sohasida yuzaga kelgan raqobatga bardoshli, keskin o`zgarishlarga moslasha oluvchi, shuningdek, mehnat bozorida mutaxassislar malakasiga qo`yilayotgan talablar darajasida samarali faoliyat yurita oladigan mutaxassis kadrlarni tayyorlashga katta e’tibor berilyapti. Hozirgi davrda ishlab chiqarishda texnika va texnologiyalarning yangilanayotganligi, ilm-fanning jadal taraqqiyoti mutaxassis kadrlardan o`z bilimlarini mustaqil va muntazam ravishda chuqurlashtirib,